

Augant visuomenės nepasitenkinimui dėl netinkamai projektuojamų objektų ir viešųjų erdvių, Kaune susirinko prie Lietuvos architektų rūmų veikiančių Regioninių architektūros tarybų pirmininkai ir sekretoriai. Jie aptarė per devynis RAT veiklos mėnesius kilusius klausimus, tikslino savo veiklos organizavimo procedūras ir parengė viešą pranešimą dėl ekspertinio vertinimo svarbos, užtikrinant darnią plėtrą Lietuvoje.

RAT buvo įsteigtos įstatymu ir skirtos architektūros, teritorijų planavimo, nekilnojamojo architektūrinio ir urbanistinio paveldo sričių ir kitiems su architektūra susijusiems klausimams nagrinėti, teikti rekomendacijoms ir pasiūlymams valstybės ir savivaldybių institucijoms, priimančioms su architektūra susijusius sprendimus, taip pat architektūros kokybei vertinti.

Nuo praeitų metų gruodžio mėnesio, kai įvyko pirmasis RAT svarstymas, visoje šalyje buvo nagrinėta 18 objektų. Aktyviausiai veikė Klaipėdos RAT (9 atvejai), o Panevėžyje nenagrinėtas nei vienas atvejis. Ekspertų svarstyti objektai įvairūs – nuo Vilniaus senamiesčio tvarkymo plano, pagrindinių miestų aikščių iki visuomeninių ir gyvenamųjų pastatų.

Susirinkusieji konstatavo, jog šalies savivaldybės dar nemato RAT kaip įrankio, galinčio padėti užtikrinti aplinkos formavimo sprendinių kokybę ir nevisada yra linkusios bendradarbiauti, nors tai daryti – teikti informaciją, skirti biudžeto asignavimus – jas tiesiogiai įpareigoja Architektūros įstatymas. Šiuo pranešimu norima atkreipti dėmesį, kad RAT ekspertiniu vertinimu neabejotinai gali padėti siekti Vietos savivaldos, Teritorijų planavimo įstatymuose nustatytų uždavinių – darnios plėtros, racionalaus išteklių panaudojimo, visuomenės interesų suderinimo ir jų užtikrinimo, priimamų administracinių sprendimų tikslingumo ir pagrįstumo.

RAT atstovai vieningai sutarė, jog, įgyvendindami Rūmams įstatymu pavestą ekspertavimo funkciją, sieks, kad ant RAT stalo atsirastų kuo daugiau visuomenei svarbių objektų. Ekspertai pažymėjo, jog į juos nesikreipiant savivaldybėms ar institucijoms, jie pasinaudos galimybe objektus nagrinėti sava iniciatyva. Ekspertai tiki, kad jų pagrįstos išvados ir rekomendacijas gali efektyviai prisidėti prie kuriamos aplinkos kokybės gerinimo. Tokių atvejų jau buvo – pagal RAT rekomendacijas pataisytas Šv. Jokūbo ligoninės teritorijos komplekso projektas Vilniuje, taip pat poilsio namų projektas Juodkrantėje.

Ekspertai pažymi, jog pirmiausiai RAT veikia kaip prevencinė priemonė, siekiant išvengti klaidų pirmose projekto vystymo stadijose. Jie taip pat pabrėžia, jog, skirtingai nuo Lietuvos

architektų sąjungos Architektūros ir urbanistikos ekspertų tarybų, RAT rekomendacinio pobūdžio ekspertinių išvadų nepaisymas gali turėti teisinės pasekmės – tokie atvejai gali būti perduoti atsakingiems Rūmų organams arba teismui.

RAT kreipiasi ir į vis aktyvėjančias bendruomenes, kurioms ekspertinės išvados gali pasitarnauti ginant savo interesus, o taip pat ir viešąjį interesą. Architektūros įstatymo 12 straipsnio 3 punktą nurodo, jog projektiniai pasiūlymai dėl statinių, kuriuos numatyta griauti siekiant statyti naują statinį arba numatyta rekonstruoti ir kurių griovimui ar rekonstravimui raštu prieštarauja suinteresuotos visuomeninės organizacijos, <...> derinami tik gavus Regioninės architektūros tarybos rekomendaciją pritarti šioms pasiūlymams. RAT ragina bendruomenes, visuomenines organizacijas pranešti Rūmams apie savo rašytinius skundus, į kuriuos nebuvo atsižvelgta. Rūmai tokiu atveju kreipsis į Valstybinę teritorijų planavimo ir statybos inspekciją arba teismą ir kvestionuos šių veiksmų teisėtumą.

